

je močno kisljatega, vendar pa prijetnega okusa. Engelmayer pravi, da omenjena kuga ni napadla živine, kateri se je ta kisljata pijača skozi 3 dni dajala.

Starozgodovinske čertice.

O božici Kyhala.

Spisal Davorin Terstenjak.

Visokoučeni poznatelj indo-evropejskih jezikov in basnoslovja starih Indov prof. Adalbert Kuhn je važne in resnične besede izustil v svojem članku: „Primerjanje jezikov in prvotna zgodovina indogermaniških narodov“, ktere tukaj navesti moramo. Glasijo se pa takole: „Ako je današnji dan gotova resnica, da vsi indogermaniški jeziki so si v sorodnosti kakor bratje in sestre, se po tem takem smé prav naravno soditi, da takošni zapopadki, ki se nahajajo pri vseh indogermaniških narodih in se izrazujejo z edino, vsem narodom lastno besedo, segajo čez zgodovino posameznega naroda te rodovine“, — in malo dalje pravi: „Vsi ti narodi pa gotovo niso ob enem skupne svoje domačije zapustili; na vsako vižo je čas njih naselitve v njih sedanjih stanovanjskih različen po tisuč in tisuč letih; v njih preseljevanji skoz divje doline gorá, skoz puste štepe in rodovitne krajine so se občili z divjimi in omikanimi narodi in tako so se po njih razločnem značaji ali bolj poneumili ali bolj zmodrili, in ravno tako se je pogubila marsiktera národna šega in navada kakor se je življenje njih preminjalo. S tem pa se je zgubila tudi beseda, kakor so se zapopadki zgubili; ni tedaj čuda, da marsikteri zapopadek je bil vsem narodom lasten, pa sedaj se ne nahaja več pri vseh, ali pa da ravno tajista beseda pri dveh ali več družih narodih izrazuje enak, pa ne več edini zapopadek. Če se tedaj pri dveh ali treh takih narodih še nahaja edina beseda za edini zapopadek, se smé v občne misliti, da je tako tudi pri družih narodih bilo, ako se le druge besede nahajajo za ravno tisti ali enaki zapopadek v takem jeziku, ki une besede nima ¹⁾).

Takošna je z imenom božice Kyhala. Česki letopisec Stransky ²⁾ piše, da je Banka ³⁾, sestra Nezamísla, častila božico Kyhala, in Hajek ⁴⁾ pripoveduje, da je Banka leta 822 slula kot velika prerokinja. Šestnajst dni je darovala božanstvom vode in zraka, nadzemeljskim in podzemeljskim, in vseh četririh strani sveta in po teh svojih daritvah je zvedila po božici Kyhali prihodnje reči. Kyhala je toraj bila božica preročanstva, in ker v basnih vseh starih narodov nahajamo, da so božanstva vodá odločevalci udesa in delitelji modrosti ⁵⁾, tedaj je Kyhala bila božica vode.

Ker te besede iz slovanskega jezika ne moremo več razložiti, moramo besedo v obliko sanskritskega prestaviti. Glasila bi se v sanskritskem Kushala, ker glasnik *y* je postal iz glasnika *u*, in glasnik *h* iz *g* ali *k*. Glasniku *k* pa v sanskritu odgovarja *śh*. In zares v sanskritu se najde „kusha“, aqua, voda; toraj v slovansčini kuka, kyka; al staročeski jezik je *k* rad spreminjal v *h*, n. pr., *hurva* namesto *kurva* ⁶⁾, odtod kyha. Od tega debla je česka beseda „kyhal“, Ente, Gans, kakor latinska *anas* iz sanskritske *an*, agitare, „ana“, aqua, gerška *νησσα*, Ente, po ostroumnem Pottu ⁷⁾ iz *snâ*, fliessen, kakor slovenska *otva*, *utva*, rezijanska *otja* iz *an*, *banka* iz *bana*, in ta iz sanskritske *vana*, „aqua“.

Kyhal, *anas*, Ente, Otva, Utva, Otja, banka, *νησσα* pomenujejo toraj eno, in sicer, kakor Pott misli, „die Schwimmerin“, ali še menda bolje „die Wasserbewohnerin“.

Pomen vode in reke je ozko združen. Ker še se je beseda kyhal ohranila, je tedaj tudi nekdanj kyhala znana bila. Gori sem rekel, da so božanstva vodá delitelji in posestniki prerokovanja, tako nordiške Nornen, in v tej besedi vidimo, da poznamljevanje božic prerokovanja in vode je iz enega debla, n. pr., niordr, Meergott, od sanskritskega *nîra*, „aqua“, nerungr, pruski *nehrungen*, slovenski *nura*, *nora*, *ponoriti*, *ponirati*, gerški *νησσοι* ¹⁾. Tudi v sanskritu nahajamo kusha, „aqua“, kushala, gnarus peritus, salvus prosper. Kakošne prečudovite enakoličnosti!

Ogled po svetu.

Kristijani v Turčiji. (Dalje.)

Spisal Matija Majar.

Da pa moremo progovoriti od stanja kristijanov v Turčiji dokladneje, se moramo ozreti na vse dežele poluotoka balkanskega i na povestnico narodov tam prebivajočih. Ta poluotok imenujejo nekteri poluotok Slaveno-helenski, nekteri ilirski; pa to poslednje ime nekako ne dopade Serbom, zato ga tudi nočemo tako imenovati, temoč ga imenujemo najprikladneje od njegovega naj večjega pogorja Balkana poluotok balkanski. Tudi Hišpanija in Portugalijska se imenujeta od pogorja pirenejskega poluotok pirenejski.

Balkanski poluotok obsega vso zemljo i otoke na jugu od Donave i Save med morjem črnim i belim (Marmora), egejskim, sredozemnim i jadranskim.

Podnebje je na celem poluotoku verlo prijetno i ugodno, akoravno ni povsod tako gorko, kakor na poluotoku italijanskem, ker je mnogo visokih gor, tako visokih, da na njih verhih i kernih celo drago leto sneg ne skopni. Še same ravnine, planjave i doline vsred visokih gor leže dosta visoko nad gladino morsko. Na teh gorah je zrak oster i zima dosta huda. V obče pozimi sneg ne pade, temoč se vleže samo megla i dežuje pogosteje; v južnih stranah poluotoka cveti pa večna spomlad. Zrak je verlo čist i zdrav zvunaj nekterih blat i močalov na iztoku Donave. Ako se je nekada izlegla ovde kuga i morija, tega ni bilo krivo podnebje, ktero je verlo prijetno i zdravo, ampak gerda nesnažnost i nečistota turška. Zemlja je zelo rodovitna — še rodovitneja, kakor v Italiji, pa v obče slabo obdelana; zvunaj v predelih, kteri so se srečno otresli jarma turškega, kakor v kneževini Serbiji in v kraljestvu helenskem (gerškem), kjer se radostno povzdiguje poljedelstvo, živinoreja i se veselo širi prosveta. Nižji hribi i berda so ozalšani z večno zelenjavo, više rastejo kostanji i dobi, še više bukve i jedli, zatim rastline planinske i črez te stermi škerbasto skalovje, goli holmi i skalnati kèrni pogorja helensko-slovanskega. Jugo-zapadne višine i doline na Gerškem, v Epiru i Tesaliji so okrašene s prijetno dišečim cvetjem i izverstnim drevjem, tam rastejo: vino, pomeranče, olive, citrone, pavola, tabak i ostale plodine i rastline južnega podnebja. Severne krajine rodé obilno vsakoverstnega žita i gore, v kterih se znajdejo razne rude, so pokrite z dobrovami i gvozdi, v kterih biva mnogo zverine: medvedov, volkov i risov. Pa tudi domača živina se dobro plodi i redi. Dežele so ugodne i prijetne, zdrave i prav rajske, kakor v paradizu ali raji — samo človek je tukaj zavoljo turške divjosti i okrutnosti zdivjan i pravi terplenik.

Naj davnejši i prvobitni prebivavci poluotoka balkanskega so bili na jugu Traki ali Pelazgi i Heleni (Gerki) na Gerškem, Moreji, Livadii i v gerškem otočji (arhipelagu); na severu Iliri, kteri so bili po vsej podobnosti Slaveni, ako ravno se nekterim učenim to še ne zdí dosta jasno dokazano. Stari Heleni so bili tadaj naj

¹⁾ Adalbert Kuhn v svojem „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung“ IV. Band stran 81, 83.

²⁾ Stransky „de republ. Bohem.“ cap. 6.

³⁾ Na rimskem kamenu na Dunaji je ime žensko Benka. Glej Muhar „Römisch. Noricum“ I. 187.

⁴⁾ Hajek II. 477.

⁵⁾ Tudi severni Slovani so radi pripisovali moč preročanstva.

⁶⁾ Mater Verbor. h. v.

⁷⁾ Pott „Etymol. Forschung“ I. 199.

¹⁾ Glej Weinhold v „Zeitschrift für deutsches Alterthum“ VI. 462. 463. Pis.